

SAK

Afghanistan

NYTT

EN TIDSKRIFT FRÅN SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN NR 4 2025

Najila och hennes klasskamrat gör skoluppgifter.

TEMA

Fler turister trots restriktioner

ANALYS

Allt farligare att föda barn

VERKSAMHET

Nya kliniker lockar till vård

REPORTAGE | UTBILDNING

Läsplattor ökar lusten att lära

Afghanistan^{NYTT}

INNEHÅLL Nr 4 2025

16

6

21

Hopp föds
i möten
mellan människor
som vägrar ge
upp.

Kajsa Johansson,
generalsekreterare SAK

19

22

- 4 I KORTHET** Total isolering när internet stängdes ned, jubel över guld.
- 6 TEMA** Turismen ökar, trots avrådan och en repressiv regim.
- 13 NYHET** Konflikten mellan Pakistan och Afghanistan eskalerar.
- 14 BILDEN** Bomullsskörd i Kandahar.
- 16 ANALYS** Allt tyder på att mödradödligheten ökar.
- 18 KULTUR** Ny film om västs misstag – tillför tydlighet och nyanser.

SAKs VERKSAMHET

- 19 KAJSA HAR ORDET** Genom att arbeta med civilsamhället skapas varaktig förändring, trots alla begränsningar.
- 20 SAK I KORTHET** Nya kliniker lockar fler till vård, nytt Sida-stöd till civilsamhället.
- 22 REPORTAGE** Projektet Edtech, med interaktiva appar, läsplattor och datorer, ökar lusten att lära.
- 24 ENGAGEMANG** Ulla Perheds engagemang började som sjuksköterska i Afghanistan.

SAK Svenska Afghanistankommittén

AFGHANISTAN-NYTT är en medlemstidning som ges ut av Svenska Afghanistankommittén fyra gånger per år. Den innehåller ett tema med fokus på situationen i Afghanistan, reportage från utvecklingsarbetet samt information om ideellt engagemang i Sverige.

ANSVARIG UTGIVARE | Anders Rosén
REDAKTÖR | Eva Kellström Froste
FORMGIVNING | Serpentin Media
ISSN | 0280-7041
TRYCK | Ljungbergs tryckeri, Klippan
UPPLAGA | 5 200 ex
PRESSLAGD | 28 november 2025

OMSLAG | Najila tillsammans med sina klasskamrater i byn Sabzbara i Bamiyan.
Foto: Abdul Raqeeb Sail

KONTAKT | Svenska Afghanistankommittén
Malmgårdsvägen 63, 116 38 Stockholm
Tel 08-545 818 40, info@sak.se, www.sak.se

Ett udda resmål som kräver eftertanke

Tio i topp på resan i Afghanistan – nej, den vinkeln blev det inte. Det finns nog inget ämne som inte är komplicerat när det gäller Afghanistan, och det omfattar även turism.

Allt fler utländska turister reser till Afghanistan. Det handlar fortfarande inte om särskilt många, och det är helt klart ett mycket annorlunda resmål. Det är väl det som lockar.

En sak är säker – talibanstyret välkomnar turister. Det är därför det är så känsligt att beskriva turism och vad man kan se och uppleva i Afghanistan.

JAG ÄR SJÄLV NYFIKEN. Jag har inte rest som turist i Afghanistan. Jag har inte vandrat i bergen, inte sett nischerna efter Buddhastatyerna i Bamian, inte sett Blå Moskén i Mazar-e Sharif.

Bara en sådan sak som att Afghanistans berg ligger i anslutning till världens högsta bergskedjor, Himalaya och Karakoram. I de afghanska bergen finns flera toppar på över 7 000 meter.

Och så spåren från den mångtusenåriga historian och alla imperier som passerat Afghanistan, och den goda maten, kontakten med afghanerna ... Nu när kriget är slut öppnar sig nya möjligheter att resa runt i Afghanistan.

Och det är allt det här som talibanerna vill att turisterna ska upptäcka. Det gynnar dem ekonomiskt och det gynnar det narrativ de vill sprida om att afghanerna har det bra under deras styre.

Samtidigt – ska det hindra nyfikna människ-

or från omvärlden att besöka Afghanistan? Ska det hindra Afghanistan-nytt att ha ett tema om turism?

SVARET ÄR UPPEBARLIGEN nej, i alla fall på den andra frågan. Jag ville undersöka och berätta om vad Afghanistan skulle ha att erbjuda turisterna, om det hade varit ett turistland. Sedan visade det sig både att det redan är det – om än i mycket liten skala – och att det var mer komplicerat och känsligt än jag anat. Flera som rest ville inte bli intervjuade.

Svaret de vi intervjuat ger på fråga nummer ett är – det beror på hur. Och det gör det väl alltid när man reser utomlands, särskilt när man reser till diktaturer.

På samma sätt hoppas jag att vi förmedlat balansen mellan nyfikenhet på landet som turistland, de dilemman det innebär och vad en turist kan bidra till – både de goda och de onda aspekterna.

Och även om det inte blev någon tio i topplista, så finns de också med – platserna och upplevelserna. Självt drömmer jag om att vandra i bergen. ●

Eva Kellström Froste

Eva Kellström Froste
Redaktör Afghanistan-nytt

” En sak är säker – talibanstyret välkomnar turister.

FOTO: MALIN HOELSTAD

FOTO: HAJI MOHAMMAD

Barnmorskan Hafiza informerar om preventivmedel.

Svenskt bistånd till SRHR minskar

ANDELEN SVENSKT bistånd till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR, har minskat med 35 procent sedan 2018 och ligger på en rekordlåg nivå, enligt en rapport från RFSU.

Sverige har under lång tid prioriterat satsningar på barnmorskor och familjeplanering. Men stödet har

minskat sedan mycket av biståndet styrdes om till Ukraina 2022. Runt fem procent av det totala biståndet går nu till SRHR, den lägsta nivån sedan RFSU:s mätningar startade 2010.

Samtidigt har Trump-administrationen så gott som uttraderat USA:s bistånd till SRHR. Konsekvenserna kan

bli katastrofala, inte minst i länder där många kvinnor saknar tillgång till mödravård.

Liksom RFSU uppmanar SAK regeringen att säkra ett långsiktigt och starkt SRHR-bistånd. SAK vill också att stöd öronmärks för Afghanistans flickor och kvinnor.

CAJSA WIKSTRÖM
POLICYRÅDGIVARE SAK

AKTUELLT I AFGHANISTAN

FOTO: WAKIL KOHSAR, AFP/TT

Den 1 oktober kunde afghanerna få kontakt med omvärlden igen, efter 48 timmars nedstängning.

Oro över ökat antal kroppsstraff

FN:s särskilda rapportör för mänskliga rättigheter, Richard Bennett, noterar en oroande ökning av antalet offentliga avrättningar och kroppsbesträffningar under årets första åtta månader. Mellan den 1 januari och 31 augusti utsattes minst 681 personer, varav 129 kvinnor, för kroppsbesträffning, vilket är en fördubbling jämfört med samma period året innan. Män bestraffas till största del för kriminella brott, medan kvinnor oftare straffas för moralbrott.

Internet stängdes ner i hela landet

Under två dagar var internet och mobiltelefoni nedstängt i hela Afghanistan. Nedstängningen fick stor påverkan på samhället.

Det är fortfarande oklart varför internet stängdes ned. Det började med en nedstängning i tolv provinser efter en order från talibanernas högste ledare Hibatullah Akundzada. Orsaken uppgavs vara att förhindra "omoraliska aktiviteter".

Talibanstyret har hävdats att den landsomfattande nedstängningen berodde på gamla fiberoptiska kablar. Men omvärlden,

bland annat FN, har utgått från att det är talibanstyret som stängt ned allt efter en order från Akundzada.

FN:s insatser, bland annat för de jordbävningssdrabbade, fick problem när internet låg nere. Representanter för den privata sektorn har uppgett att nedstängningen orsakat ekonomiska förluster på miljontals dollar.

Alla flyg ställdes in. Bankväsendet slutade fungera. Afghanerna förlorade kontakten med omvärlden. Någon vecka senare blockerade talibanstyret visst innehåll på sociala medier. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Akademiska ämnen och böcker förbjuds

Ministeriet för högre utbildning har förbjudit 700 böcker och 18 akademiska ämnen på universiteten. Enligt dekreten går de förbjudna ämnena emot sharia och det afghanska styrets politik. De flesta av de förbjudna ämnena har att göra med konstitutionell lag, politiska system, mänskliga rättigheter och ämnen som har att göra med kvinnor, genus och jämställdhet. Minst 140 av de förbjudna böckerna är skrivna av kvinnor.

I KORTHET

Stopp för kvinnor

BISTÅND Sedan årsskiftet har över 1,5 miljoner afghaner som utvisats från Iran kommit genom lägret i Islam Qala i västra Afghanistan. Lägret drivs av talibanstyret, men där finns också många humanitära organisationer på plats med bland annat sjukvård. Sedan ett förbud mot de flesta kvinnor att arbeta där har bland annat FN:s arbete försvårats.

Inte med på COP30

KLIMAT Eftersom Afghanistans styre inte är erkänt var Afghanistan inte inkluderat i klimatkonferensen COP30 i Brasilien. Talibanstyret sade att detta strider mot principer om klimaträttvisa. Ett fåtal representanter för Afghanistans civilsamhälle deltog i sidoaktiviteter.

Snooker är ett slags biljard.

FOTO: CC

Vinster i snooker

SPORT Det går bra för de afghanska snooker-spelarna Mohammad Rais Hotak och Mohammad Mir Noorzai. I årets världsmästerskap i snooker och biljard, som äger rum i Oman, har de bland annat besegrat världslaget.

Gruvor utvecklas

EKONOMI Fyndigheter av bly och zink har hittats i flera provinser, särskilt i Ghor, Bamiyan, Farah och Ghazni. Enligt gruvministeriet har afghanska

Historiska lämningar har ett enormt värde för ett land. De reflekterar arvet från tidigare civilisationer. Det är nuvarande generationers ansvar att bevara sådana historiska platser.

RAHMATULLAH AMIN, en av flera kulturaktivister som vill att den förislamiska platsen Shahr-e Zayda i Ghazni ska dokumenteras vetenskapligt.

företag skrivit kontrakt om att utveckla bly- och zinkgruvor.

Indien uppgraderar

RELATIONER Indien har uppgraderat sin diplomatiska närvaro i Afghanistan till ambassadnivå. Indien har haft en så kallad teknisk representation i landet, men har nu full diplomatisk närvaro.

Hot mot personal

SÄKERHET Antalet säkerhetsincidenter gick upp med 9 procent under maj-juli, jämfört med året innan, enligt FN. Väpnade oppositionsgrupper utgjorde ingen större utmaning för talibanstyret. Antalet attacker utförda av Islamiska staten i Afghanistan minskade. Konflikten med Pakistan ledde till väpnade attacker från bägge

Minst 20 döda i jordbävning

Minst 20 personer uppges ha omkommit och minst 945 ska ha skadats i en kraftig jordbävning i norra Afghanistan under natten till den 3 november. Jordbävningen hade magnituden 6,3 och inträffade några mil utanför Mazar-e Sharif i provinserna Balkh och Samangan drabbades av skavet. Skavet ska även ha känts av i Kabul och i flera andra provinser i landet samt i Uzbekistan och Kazakstan.

Jordbävningen har också orsakat vissa skador på den historiska Blå moskén i Mazar-e Sharif. Bilder visar hur bråte från byggnaden har fallit till marken.

Boende i Khulmområdet, som var epicentrum för jordbävningen, röjer bland spillrorna. FOTO: SAIFURAHMAN SAFI, XINHUA/TT

FOTO: ANADOLU/TT

Det nationella U-17-laget i futsal välkomnas och firas i Paktia. Futsal är ett slags fotboll som spelas inomhus.

Guld i futsal firades stort

Afghanistans ungdomslag vann i oktober sitt första guld i det asiatiska mästerskapet i futsal i Bahrain. De besegrade Iran med 2-1, efter en serie obesegrade matcher.

Vinsten firades stort i Afghanistan, med glada folksamlingar på gatorna. Sociala medier fylldes med gratulationer från politiska ledare, aktivister och vanliga afghaner.

– Det har gjort oss mycket stolta att vinna det asiatiska mästerskapet. Det här enar vårt folk. Vi är alla samma sorts människor och vi borde förbli enade, sade Qais Miakhel, en av spelarna.

Kvinnor är fortfarande förbjudna att delta i organiserade tävlingar.

RSF fördömer erkännanden

Reportrar utan gränser (RSF) har fördömt talibanernas användning av påtvingade bekännelser efter att den afghanska journalisten Mahdi Ansary medverkade i en video där han erkände att han producerat anti-taliban-propaganda. Ansary dömdes i december 2024 till 18 månaders fängelse. Enligt RSF är det en del av ett mönster där minst sex andra journalister tvingats erkänna offentligt.

580

MILJONER DOLLAR var exporten av färsk och torkad frukt värd under årets första sex månader. En kombination av transport via land och luft har förbättrat möjligheterna att exportera.

sidor. FN:s personal var utsatt för 57 incidenter. Många av dem bestod av dödshot mot den kvinnliga personalen.

Nej till normalisering

RELATIONER FN:s särskilda rapportör Richard Bennett är kritisk till att vissa länder verkar vara på väg att erkänna talibanstyret, åtminstone i praktiken. Ingen sådan normalisering bör ske utan att situationen för de mänskliga rättigheterna, inte minst för kvinnor och flickor, förbättras betydligt, menar han i sin senaste rapport.

Sämre luft

HÄLSA Boende i Kabul är oroliga över att luftföroreningarna har ökat, redan i november. På grund av fattigdom eldar människor med olämpliga material.

Myggan som sprider denguefeber.

FOTO: CC

Det är en starkt bidragande orsak till den dåliga luften, och till att det blir värre ju kallare det blir.

Sjuka spärras in

HÄLSA Ministeriet för att främja dygd och förebygga osedlighet har meddelat att den på en vecka låtit internera 222 personer som beskrivs som mentalt sjuka i Khost och Zabul. Ministeriet uppger att myndigheter tagit hand om över 1 700

personer med mentala hälsoproblem sedan ett dekret från den högste ledaren Hibatullah Akhundzada i september.

Elnät byggs ut

ENERGI Uzbekistan kommer att fortsätta förse Afghanistan med el 2026, enligt en överenskommelse. De bägge länderna har ett gemensamt projekt för att bygga ut infrastrukturen för energi i Afghanistan, vilket ska bli klart inom 18 månader.

Fler får denguefeber

HÄLSA Hälsomyndigheter i Nangarhar rapporterade i november en ökning av patienter med denguefeber. Under de senaste fem månaderna har 2 800 patienter haft symptom, varav 1081 testats positivt. Myndigheterna ska ha delat ut 500 000 myggnät och sprejat flera områden med myggmedel.

Barn med ångest

HÄLSA Vart fjärde barn i Afghanistan mellan 5 och 17 år upplever ångest – en andel som är 10 gånger högre än det globala genomsnittet, uppger Unicef. Nästan 15 procent är deprimerade. Konflikter, migration, återkommande naturkatastrofer, svår fattigdom och risken att skadas av explosiva lämningar är några av orsakerna, skriver FN-organet.

TROTS VARNINGAR – ALLT FLER TURISTAR I AFGHANISTAN

UD avråder från alla resor till Afghanistan. Liknande varningar återkommer i flera europeiska länder. Ändå har turismen i landet ökat sedan talibanerna tog makten 2021. Researrangörer säljer slut på sina gruppresor och argumenterar för att turism måste skiljas från politik.

TEXT **GÖRREL ESPELUND**, FRILANSJOURNALIST

Turister på besök vid Kart-e Sakhi-moskén, även kallad Blå moskén, i Kabul i mars i år. I bakgrunden syns ett av bergen som omger Kabul, Koh-e Asamai, också känt som Television Hill på grund av alla tv-masterna FOTO: WAKIL KOHSAR, AFP/TT

mars 2001 beslutade den dåvarande talibanledaren Mohammed Omar att de två gigantiska Buddhastatyerna i Bamiyandalen skulle förstöras. I dag är nischerna där de en gång stod ironiskt nog en av landets turistattraktioner. Andra stopp

på rundresor i landet brukar omfatta Blå moskén i Mazar-e Sharif, som anses vara en av de viktigaste shiamuslimska helgedomarna, nationalparken Band-e Amir, Kabuls gamla stadskärna och fågelmarknaden.

Trots reseavrådan och varningarna för att resa till landet har antalet turister till Afghanistan ökat stadigt sedan talibanerna tog makten i augusti 2021. Från 691 besökare 2021 till fjolårets 9 000, enligt siffror som landets vice turistminister Qudratullah Jamal uppgav för nyhetsbyrån AP.

– Det afghanska folket är välkommande och vill gärna ta emot turister från andra länder. Turism har många fördelar för Afghanistan och vi har för avsikt att dra full nytta av dessa. Inkomsterna från turismen är betydande och vi hoppas att det är en sektor som kan växa i framtiden, sade Qudratullah Jamal i intervjun.

DE FLESTA BESÖKARE reser till landet på arrangerade gruppresor, men det finns även resenärer som tar sig till Afghanistan på egen hand. Lupine Travel är ett av de brittiska bolag som har ordnat resor till Afghanistan både före och efter talibanernas maktövertagande.

– Det finns två väsentliga skillnader. Den ena är att det är mycket mer byråkrati i dag och vi måste ha tillstånd för varje plats vi vill besöka. Det är inte nödvändigtvis svårt men det kan ta lång tid. Den andra skillnaden är att vi i stort sett kan

Vandring i Wakhan-korridoren i nordöstra Afghanistan, i Pamirbergen. James Willcox, grundare av resebyrå Untamed borders, beskriver det som en vandring på världens tak, 4 000 meter över havet. FOTO: UNTAMED BORDERS

» besöka hela landet. Tidigare gjorde säkerhetssituationen att vi var väldigt begränsade och det hände ofta att vi behövde lägga om rutten med kort varsel, säger Dylan Harris, vd på Lupine Travel.

Resenärrna beskriver han som resvana men ålder, yrke och nationalitet varierar. – Det enda de har gemensamt är kärleken till att resa. De flesta har redan rest till något land i regionen, exempelvis Iran eller Pakistan. Vi har inga resenärer som endast besökt en handfull länder i Europa eller någon som väljer Afghanistan som sin första utlandsresa, säger han.

Dylan Harris.

ATT RESA till landet på egen hand och turista går, men är mycket svårare eftersom det krävs tillstånd att ta sig runt. Dessutom är det viktigt att hålla sig uppdaterad om säkerhetssituationen, säger Dylan Harris.

– Även om säkerhetssituationen har förbättrats avsevärt så är det inte säkert överallt och därför är det avgörande att ha med sig någon som har lokal kunskap, säger Dylan Harris.

” En bra arrangerad gruppresa kan hjälpa besökarna att komma bakom kulisserna.

Per J Andersson

Trots det förbättrade säkerhetsläget så har det skett attacker mot turister. I fjol sköts tre spanska resenärer och en afghansk guide ihjäl i Bamiyan. Den terrorstämplade rörelsen Islamiska staten i Afghanistan tog på sig ansvaret och sade i ett uttalande att gruppens soldater ”skjutit mot kristna turister”.

TALIBANLEDARNA fördömde attentatet och sju misstänkta greps.

Dylan Harris är förvånad över hur snabbt talibanerna har svängt i sin inställning till turister.

– Med tanke på hur svårt det var att resa i landet före 2021 och att vi då var tvungna att undvika talibanerna till varje pris, så är det stor skillnad nu. Turister behandlas väl och välkomnas

till landet, säger Dylan Harris, som samtidigt poängterar att uttalandet handlar om hur talibanerna tar emot turister – och inte ska tolkas som ett gillande av hur de sköter landet eller behandlar de egna medborgarna.

Att skilja på politik och turism är något som flera av researrangörerna talar om. Det är heller inte en fråga som en-

Allen Ruppel, i mitten, en turist från USA, besöker fågelmarknaden i Kabul tillsammans med sin afghanska guide Quadratullah Noory.

FOTO: ELISE BLANCHARD, THE NEW YORK TIMES/TT

bart gäller för Afghanistan. Många resmål dit svenskar gärna reser, så som Thailand, Förenade arabemiraten och Turkiet, är inte demokratiska. Per J Andersson, författare och en av grundarna av resemagasinet Vagabond, tycker inte att ett lands styrelseskick ska vara avgörande för om man väljer att resa dit som turist eller inte.

– Regimen är en sak, folket är en annan. Jag tycker att man som turist ska vara medveten om vilket land man reser till och läsa på om situationen. Sedan tycker jag också att det spelar roll vilken typ av resa man gör, om det är en ren rekreationsresa eller om man reser för att möta kulturen och träffa människor i landet, säger han.

Genom det senare sättet att resa kan man få inblick i landet samtidigt som lokalbefolkningen på resmålet får en möjlighet att prata med folk som kommer utifrån.

Ett argument mot att resa till totalitära stater är att turister bidrar ekonomiskt till den auktoritära regimen kassa.

– Vissa länder, exempelvis Saudiarabien, satsar i dag på turism och lyxiga all inclusive-hotell för att bättra på sin image. Det blir ett slags greenwashing av regimen. Då kan jag tycka det är olustigt, säger Per J Andersson.

Men, påpekar han, för den som väljer bort all inclusive-alternativen öppnar sig helt andra möjligheter.

Per J Andersson.

– Ensamresenärer har ofta lättare att komma i kontakt med lokalbefolkningen än den som reser i grupp. Men en bra arrangerad gruppresa kan hjälpa besökarna att komma bakom kulisserna. Det viktiga är att vara nyfiken, då kan man få en inblick i vardagslivet i ett land, något som sällan lyfts fram i problematiserande länder, säger Per J Andersson.

DET FINNS PRAKTISKA saker som är viktiga att tänka på för resenärer som vill besöka länder som UD avråder från att resa till.

Den kanske viktigaste frågan är hur man försäkrar sig eftersom vanliga reseförsäkringar inte omfattar den här kategorin länder.

Visum till Afghanistan går inte att skaffa i Sverige utan ordnas enklast vid Afghanistans beskickningar i exempelvis Pakistan, Qatar eller Förenade arabemiraten.

Gareth Johnson, vd på Young Pioneer Tours, tycker att Afghanistan är ett av de mest intressanta resmålen i regionen men även han är noga med att skilja mellan regimen och befolkning.

– Vi var en av de första researrangörerna som återupptog våra gruppresor till landet efter talibanernas maktövertagande. En skillnad som vi har märkt är att det är svårare att komma i kontakt och interagera med kvinnor i Afghanistan. Ska man vara helt ärlig var det inte jättelätt tidigare heller. Däremot, när vi arrangerar resor för enbart kvinnor, med en kvinnlig reseledare, då får resenärerna kontakt med kvinnor på ett helt annat sätt än vad en könsblandad grupp får, säger Gareth Johnson.

Han tror inte på isolering utan förespråkar mänskliga möten, personliga utbyten och interaktion. Det är heller inte bara de västerländska turisterna som får vidgade vyer.

– När vi kommer med vänligt sinnade turister till landet så bryter vi inte bara ned barriärer, vi motbevisar också de förtutfattade meningar som ofta kan finnas mot oss västerlänningar. Det är väldigt, väldigt naivt att tro att om

En av de största sevärdheterna är nischerna för de två Buddhastatyerna i Bamiyan. De gigantiska statyerna, 55 meter och 38 meter höga, karvades ut ur berget och daterats från omkring 500-talet. De sprängdes av talibanerna 2001. 2003 utsågs området till världsarv av Unesco.

FOTO: AHMAD SAHEL ARMAN, AFP/TT

” Det är väldigt, väldigt naivt att tro att om vi stryper turismen skulle talibanerna falla. **Gareth Johnson**

vi stryper turismen skulle talibanerna falla. Visst, en del pengar som vi spenderar i landet hamnar hos regimen men det mesta av pengarna går till hotell, guider, chaufförer, restaurangägare och kaféer, säger Gareth Johnson.

Yvonne Lin arbetar som reseledare för Young Pioneer Tours och arbetar med kvinnogrupperna i landet.

– Vi vinnlägger oss om att möta kvinnor i miljöer som är säkra för dem och på ett sätt som respekterar deras kultur. En av höjdpunkterna är marknaden Rabia

Lokala skidklubbar ordnar skidåkning i Bamiyan.

FOTO: AFGHAN PEAKS CHARITABLE TRUST

Yvonne Lin.

Balkhi i Mazar-e Sharif. Det är en marknad enbart för kvinnor som grundades 2011 och där kvinnor säljer och tillverkar hantverk. Det är ett bra sätt att mötas och skratta med kvinnorna. Inga män är tillåtna så det är väldigt avslappnat, säger Yvonne Lin.

ATT RESA I EN kvinnogrupp ser hon som ett sätt att belysa och höja upp kvinnligt entreprenörskap samtidigt som det ger resenärerna en inblick i de sociala och ekonomiska hinder som möter kvinnor i Afghanistan.

– Samtidigt är det ett stöd åt kvinnorna, och resenärerna får se Afghanistan bortom rubrikerna. Men det är viktigt att följa lokala föreskrifter och de som följer med på resorna måste klä sig nedtonat.

Turismen, anser hon, hjälper lokalsamhället, skapar jobb och stödjer kvinnliga företagare.

– Det är också ett sätt att hålla hantverk vid liv och en möjlighet till kulturutbyte. En av restaurangerna vi besöker drivs av en kvinna. Hon anställer andra kvinnor i köket, kvinnor vars män är arbetslösa. Det ger kvinnorna styrka och en möjlighet att tjäna pengar och försörja sina familjer, säger Yvonne Lin och sammanfattar det som hon ser som målet med kvinnoresorna: ett meningsfullt möte som visar på afghanska kvinnors styrka, kreativitet och beslutsamhet. ●

”Skadligt att inte ge hela bilden”

Bilder och filmer på sociala medier som bara lyfter fram den vackra naturen och goda maten gör Fereshta Abbasi på Human Rights Watch, HRW, upprörd. Men det finns sätt att turista utan att göra mer skada än nytta.

– Det är ett vackert land som tagits över av en grupp som infört alla dessa restriktioner. Men det enda vi hör är den första delen i meningen, det är vackert, maten är god, afghaner bjuder på te, men vi får se hela bilden. Det gör turism skadligt.

FERESHTA ABBASI, själv afghanska, är Afghanistanresearcher på HRW.

Hon menar att bilder på vacker natur, glada afghaner och god mat passar perfekt in i talibanernas propaganda om att allt är normalt i Afghanistan, att det afghanska folket är lyckligt. Turism går till många problematiska länder, men Afghanistan är inte jämförbart med något annat land i världen, anser Fereshta Abbasi. Det är

” Du kan hålla hoppet levande, om du kan visa afghanska kvinnor att det som händer i Afghanistan inte är normalt.

Fereshta Abbasi

Kontakter mellan afghaner och utländska besökare kan ha positiva effekter, spe-

världens värsta land när det gäller kränkningar av kvinnors mänskliga rättigheter.

– Det är en grupp som har tagit över landet och som i huvudsak förnekar alla afghaner deras fundamentala rättigheter, säger Fereshta Abbasi.

AFGHANSKA JOURNALISTER är förhindrade att rapportera om många frågor, som kvinnors rättigheter. Därför bör utländska besökare använda sin privilegierade situation till att inte bara förmedla de vackra bilderna, utan också berätta om restriktionerna, menar Fereshta Abbasi. Det kanske inte är möjligt när man är i landet, men när man har lämnat det.

Hon kan se vissa positiva aspekter av turism, som att det gynnar ekonomin och kan bidra till att Afghanistan uppmärksammas. Men bara så länge besökarna är medvetna om vilket sorts land de besöker, och berättar även om de negativa sidorna.

Fereshta Abbasi på Human Rights Watch varnar för att bara visa upp de goda sidorna med Afghanistan. FOTO: EVA KELLSTRÖM FROSTE

ciellt möten med kvinnor, säger hon.

– Du kan hålla hoppet levande, om du kan visa afghanska kvinnor att det som händer i Afghanistan inte är normalt. Jag tror att kvinnor i Afghanistan behöver höra det, och få möjlighet till kontakter. Kvinnor behöver förstå att det finns en värld utanför Afghanistan där kvinnors självbestämmande och de fundamentala rättigheterna respekteras. Att ha sådana samtal skulle kunna ha betydelse. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Yi-Pin Lin på fågelmarknaden i Kabul.

FOTO: PRIVAT

”Ett fascinerande stort kulturarv”

Västs och östs historia möts i Afghanistan – därför ville Yi-Pin Lin åka dit.

– Under många års resor har jag insett att jag är intresserad av länder med mycket historia, berättar Yi-Pin Lin, biträdande professor på Tufts universitet i USA.

I Afghanistan finns bland annat lämningar från antikens Grekland, det antika persiska riket och mongolerna från öst.

– Det finns ett stort kulturarv, och det är fascinerande, säger Yi-Pin Lin.

HAN HAR LÄNGE velat åka till Afghanistan, men inte vågat. När han förstod att turister alltmer börjat resa till Afghanistan bestämde han sig, och förra årets semester gick dit.

– Det är inte som vilket resmål som helst. Det är inget för den oerfarne. Det finns ingen direkt infrastruktur för turism. Det var landets kulturarv som lockade,

men det mest givande blev något annat.

– Den mest oförglömliga upplevelsen var mötet med afghaner. De var väldigt vänliga och hjälpsamma, berättar Yi-Pin Lin, som också blev hembjuden till några av dem han lärde känna.

YI-PIN LIN ÅKTE på egen hand. I Kabul strosade han runt utan guide, men när han ville resa till Bamiyan anlidade han en lokal guide, bland annat för att resa med någon som kan språket.

Yi-Pin Lin är väl medveten om att talibanerna inte respekterar mänskliga rättigheter, och särskilt inte när det gäller kvinnor. Men det var inget som hindrade honom från att åka:

– Med fler turister som kommer till landet kommer också möten med människor från andra länder, utbyten av tankar. Jag tror att det kan leda till en förändring. Jag tror att det är bättre än att isolera landet. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Storslagen natur och rik historia

Olika folkslag och imperier har passerat Afghanistan under flera tusen år och lämnat spår efter sig. Ett majestätiskt bergslandskap dominerar stora delar av Afghanistan med toppar på över 7 000 meter i bergskedjan Hindukush och Pamirbergen.

FOTO: UNTAMED BORDERS

Citadellet i Herat har anor från Alexander den stores tid, 330 år f.Kr. Många imperier har använt fortet som huvudkvarter. Det har förstörts och återuppsbyggt många gånger. Det renoverades 2006–2011.

Nationalparken Band-e Amir i Bamiyan är en av de mest populära turistattraktionerna för både utländska och inhemska besökare.

Minareten i Jam från 1190-talet är världens näst högsta minaret, 62 meter hög. Minareten och fornlämningarna i Jam är ett världsarv.

“Vi vill förstärka de positiva aspekterna”

James Willcox på Untamed borders har arrangerat resor till Afghanistan sedan 2008. Han vill visa att Afghanistan är ett mångfacetterat land, samtidigt som han inte tar lätt på dilemmat att riskera att normalisera en förtryckande regim.

– Vi anser att det finns positiva aspekter med turism och vi försöker förstärka de aspekterna så mycket som möjligt, säger han.

Kulturellt och sportsligt utbyte, möten mellan människor i Afghanistan och besökare och stöd till verksamhet inne i landet är några av de positiva aspekterna han tar upp.

– Jag menar att det kan finnas småskalig turism, och att det är bra så länge det görs ansvarsfullt.

Under flera år var han en av organisatörerna av ett maratonlopp i Bamiyan, men

det går inte att genomföra längre eftersom både kvinnor och män deltog.

En av de saker han är stolt över är att ha utvecklat skidresor i Bamiyan. Under sommaren är Bamiyan ett populärt turistmål, med de vackra sjöarna och nischerna där Buddhastatyerna stod. På vintern åker få dit, men lokala skidklubbar fortsätter verka där med hjälp av små donationer från omvärlden. ● **EVA KELLSTRÖM FROSTE**

FOTO: PRIVAT

Rafiullah Farooqi i Kunar, en vacker provins som talibanerna dock inte tillåter besök i av säkerhetsskäl, på grund av Islamiska statens närvaro.

”Jag tycker om att berätta om mitt land”

Rafiullah Farooqi är en lokal guide som guidar personer från hela världen. De hittar honom genom sociala medier.

– Det är ett roligt arbete. Jag tycker om att träffa nya människor och berätta om mitt lands kultur och vackra natur.

Han är främst verksam i Kabul, där han visar upp historiska platser som de gamla kvarteren Murad Khani, Koh Asmayee, även känt som tv-berget, och Bagh-e Babur, Baburs trädgårdar. Det är en historisk park och även gravplats för Mogulrikets första kejsare Babur. ●

MOHAMMADULLAH KAMAL

Baburs trädgårdar

Gröna moskén i Balkh.

FOTO: AHMAD ELHAN, CREATIVE COMMONS

Balkh – alla städers moder

Balkh var en rik handelsstad längs sidenvägen och huvudstad i Baktrien. Här slog Alexander den store läger och gifte sig med Roxana, dotter till Baktriens härskare.

Religionsgrundaren Zarathustra var verksam här kring 1500 före Kristus och den växande staden blev ett viktigt centrum för zoroastriker, senare även för buddhismen. Buddhas två första lärjungar ska ha kommit från Balkh. Den sufistiske poeten Rumi föddes i Balkh och islams första kvinnliga poet, Rabia Balkhi, verkade här.

MARCO POLO TOG sidenvägen till Kina i slutet av 1200-talet, besökte Balkh och beskrev dess storhet i sin reseberättelse. Vid det laget hade Djingis khan lagt staden i ruiner och förfallet fortsatte genom århundradena.

Det som kan besökas i dag är huvudsak-

FOTO: NICLAS ERICSSON

Balkhs gamla stadsmur.

ligen ruiner och lämningar, som platsen där Rumi föddes (huset finns inte kvar), delar av den gamla stadsmuren och en lerbög som en gång var Alexanders fästning. Gröna moskén från 1400-talet står kvar – men är svårt skadad från strider i modern tid. Balkh ligger 25 km från Mazar-e Sharif. ●

NICLAS ERICSSON

Herat – Khorasans pärla och porten för handel

Herat var länge en viktig stad i regionen Khorasan och den persiska världen, och är än i dag porten för handel med Iran. Under en period på 1400-talet var Herat huvudstad i det vidsträckta timuridiska imperiet. Det var en guldålder för arkitektur, litteratur och konst, som har jämförts med renässansens Florens.

Drottning Gauhar Shad lät bygga ett makalöst religiöst center täckt i mosaik. Fyra minareter finns kvar och kan beskådas, och drottningen ligger begravd i ett välbesökt mausoleum.

Världens fjärde största moské, uppförd på 1200-talet i stadens centrum, är också en sevärdhet.

NYLIGEN RESTAURERADES Herats synagoga av Unesco och det finns också ett judiskt kvarter och en kyrkogård. Ett vittnesbörd om den judiska befolkning som under många hundra år var betydelsefull, men som lämnade staden under 1900-talet.

Strax utanför Herat ligger den religiösa mystikern och poeten Abd Allah Ansari begravd och kring hans grav byggdes på

De fyra minareterna från tiden när Herat var huvudstad i det timuridiska imperiet.

FOTO: MARIUS ARNESEN/ CREATIVE COMMONS

1400-talet ett vackert mausoleum. Många framstående personer har senare begravts innanför mausoleets murar och folk vallfärdar hit än i dag. ●

NICLAS ERICSSON

Väpnade strider ökar vid gränsen mot Pakistan

Under oktober ökade våldsamheterna mellan pakistanska och afghanska styrkor. Samtal mellan parterna har hamnat i ett dödläge.

Efter 9 oktober bröt strider ut längs med den långa gränsen mellan Pakistan och Afghanistan. Minst 50 civila har dödats och 447 skadats i strider på den afghanska sidan, uppger FN.

En explosion i Kabul den 15 oktober dödade fem personer och skadade omkring 40. Talibanstyret anklagar Pakistan för att ha genomfört dådet i jakt på pakistanska talibanledare. Pakistan har varken dementerat eller bekräftat uppgifterna.

Spänningarna mellan Pakistan och det afghanska de facto-styret har ökat under de senaste åren och alltmer tagit form av väpnade sammanstötningar. Den pakistanska militären har genomfört flygattacker inne i Afghanistan, senast i december förra året.

ORSAKEN TILL KONFLIKTEN är att Pakistan anklagar talibanstyret för att ge fristad åt pakistanska talibaner i den väpnade gruppen TTP, som regelbundet genomför attacker inne i Pakistan. 2024 var ett av de dödligaste på tio år i Pakistan, med 2 500 döda i väpnade attacker. Under de första nio månaderna i år är våldet redan uppe på samma nivå, enligt det pakistanska institutet för konflikt- och säkerhetsstudier, PICSS.

Talibanstyret nekar till anklagelserna om att ge de pakistanska talibanerna en fristad och en plats att bygga upp motstånd.

Qatar medlade mellan parterna och förhandlade fram ett eldupphör, som följdes av samtal i Istanbul. Trots eldupphöret blossade nya strider upp vid gränsen. Parterna anklagade varandra för att ha startat striderna. Samtalen bedömdes i november ha fastnat i ett dödläge.

AFGHANISTAN-NYTT har pratat med Mubarc, en politisk analytiker verksam i Afghanistan, som egentligen heter något annat.

Han menar att samtalen mellan Afghanistan och Pakistan är dödfödda. Enligt

Personer i Spin Boldak i Afghanistan vid ett hus som skadats i striderna vid gränsen. Striderna ägde rum den 7 november, trots eldupphör och samtal mellan Pakistan och Afghanistan i Turkiet. Flera civila dödades denna dag.

FOTO: QUDRATULLAH RAZWAN, EPA/TT

” Orsaken till konflikten är att Pakistan anklagar talibanstyret för att ge fristad åt pakistanska talibaner i den väpnade gruppen TTP.

honom har talibanstyret ingen makt att påverka TTP.

– Pakistan måste tala med TTP, utan sådana samtal finns ingen lösning. Samtalen mellan Pakistan och Afghanistan är meningslösa.

Mubarc påpekar att de flesta av TTP:s attacker äger rum långt inne i Pakistan, och han anser inte att det finns bevis för att talibanerna ger en fristad åt TTP. Hans analys är att Pakistan skyller på Afghanistan för att de inte klarar av att hantera det väpnade motståndet i sitt land, och för att

den pakistanska ledningen är impopulär hos sin befolkning.

Han tror att risken är stor att striderna mellan länderna kommer att eskalera, eftersom TTP kommer att fortsätta med sina attacker.

SÄKERHETSANALYTIKER intervjuade av Al Jazeera gör liknande tolkningar. Den Kabulbaserade analytikern Tamem Bahiss menar att Pakistans väpnade attacker kommer att öka spänningarna och misstroendet mellan länderna, vilket kommer att göra möjligheterna att hantera TTP än svårare. Islamabadbaserade Ihsanullah Tipu Mehsud menar att Pakistan kan komma att attackera personer i Kabul och Kandahar om våldet fortsätter i Pakistan och Afghanistan inte vidtar steg för att tygla TTP.

Gränspassager mellan länderna har varit stängda under flera månader, vilket har stor påverkan på handeln. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

KANDAHAR Bomullsskörd i distriktet Daman i oktober i år. Bomullsproduktionen ökade förra året med 30 procent. 159 000 ton skördades, och bomull är en viktig exportvara. FOTO: SANAULLAH SEIAM, AFP/TT

Allt farligare att föda barn när sjukvård stängs ned

Mödradödligheten i Afghanistan var redan en av de högsta i världen, men det senaste året har situationen försämrats ytterligare. USA:s beslut att stoppa biståndet till Afghanistan har lett till att över 400 sjukvårdskliniker stängts, vilket sannolikt särskilt har påverkat kvinnor under graviditet och förlossning. Dessutom råder det brist på kvinnliga läkare och barnmorskor, vilket troligen kommer att förvärras eftersom utbildning av barnmorskor och sjuksköterskor har förbjudits, precis som all annan högre utbildning för kvinnor.

Mödradödligheten minskade stort i Afghanistan under åren 2000–2023, från 1 372 till 521 per 100 000. Men dödligheten var fortfarande mycket hög jämfört med andra länder. I Pakistan är siffran 155 per 100 000, i Bangladesh 115, i Indien 80, i Uzbekistan 26, i USA 17 och i Norge 1.

Det finns inga nyligen genomförda studier av mödradödligheten i Afghanistan. Därför är vi hänvisade till anekdotisk bevisföring, men allt tyder på en ökning, vilket sjukvårdspersonal och personer från hälsomyndigheter också uppger i intervjuer gjorda av Afghanistan Analysts Network.

En prognos från FN:s befolkningsfond UNFPA i februari var också skarp: Stängningen av hälsokliniker, orsakad av USA:s avbrutna finansiering, kommer sannolikt att orsaka ytterligare 1 200 dödsfall bland nyblivna mödrar och 109 000 ofrivilliga graviditeter 2025–2028.

DE INTERVJUADE uppgav alla att försämringen av sjukvårdssystemet i deras provinser drev på en ökning av mödradödligheten. Den medicinska personalen anförde flera orsaker till försämringen. Den mest framträdande var bristen på professionell personal samt bristande tillgång till sjukvårdskliniker i avlägsna områden, det senare som en följd av avbruten finansiering. En del talade också om hur fattigdomen gjorde det omöjligt för familjer att betala för medicin eller ens transportera en kvinna med komplikationer till närmaste klinik.

Fattigdomen innebär också att gravida kvinnor är svaga eller undernärda, eller att de måste arbeta med fysiskt ansträngande uppgifter, vilket alla är faktorer som ökar risken för mödradödlighet.

En gynekolog i provinsen Samangan berättade att mödravård och barnsjukvård började försämrats redan efter republikens fall i augusti 2021, eftersom många vårdanställda lämnade sina arbeten och moralen hos dem som stannade störtök eftersom lönerna sjönk så mycket. Men nu, sade hon, efter att barnmorske-

utbildningarna stängts och finansieringen från USA upphört, smulades den sjukvård som kvinnor är beroende av sönder.

BBC rapporterade i augusti att personal på provinssjukhuset i Badakhshan vittnade om att budgeten hade skurits ned med nära två tredjedelar, 300 patienter fick vård på ett sjukhus med 120 platser, och mödradödligheten hade gått upp. Fram till augusti hade lika många kvinnor dött i barnsäng i år som under hela förra året. Dödligheten bland nyfödda barn hade också stigit med en tredjedel. Sjukhusets chefsbarnmorska, Razia Hanifi, var utmattad, ”Jag har arbetat under 20 år. Det här året har varit det svåraste, på grund av överbeläggningen, bristen på resurser och på utbildad personal.”

FLERA INTERVJUADE tog både upp bristen på statistik och på underrapportering av dödsfall i otillgängliga områden. En tjänsteman på sjukvårdsmyndigheten i Badghis berättade att han hade kännedom om dödsfall i områden där det finns kliniker, men han berättade också att det finns stora delar av provinsen där det inte finns någon sjukvård alls. Människorna som bor där är fattiga och har ingen möjlighet att ta kvinnorna till sjukhus långt borta. ”Bara Gud vet hur många kvinnor som dör där”, sade han.

Emiratet anser att mödradödligheten inte är så hög som FN-organisationer påtalar. En talesperson säger att emiratet särskilt har uppmärksammat vård av barn och mödrar. Men trots regimens uppenbara försök att kontrollera narrativet om mödradödlighet, visar AAN:s intervjuer varför dödligheten sannolikt kommer att öka.

En av orsakerna är den allmänna försämringen av tillgång till sjukvård. 2010 bestod sjukvårdssystemet av över 3 000 sjukvårdsinrättningar. 2024 hade den siffran halverats. Som ett direkt resultat av USA:s indragna finansiering minskade antalet till 817, enligt WHO:s nyhetsbrev i juli.

USA var det största enskilda givarlandet och stod för 40 procent av allt bistånd 2024. Sjukvården var särskilt sårbar, eftersom den varit väldigt beroende av utländskt stöd, även under republiken. Trots att biståndet sjönk efter maktövertagandet lade det nya styret mycket lite pengar på sjukvård utan prioriterade andra sektorer, särskilt säkerhet.

SÄRSKILT STOR betydelse för gravida kvinnor har nedskärningarna av UNFPA:s familjekliniker haft. De har funnits i avlägsna områden och erbjudit vård av mödrar och barn samt reproduktiv hälsovård. Nedskärningarna i USA:s bistånd påverkade bland annat

”

Fram till augusti hade lika många kvinnor dött i barnsäng i år som under hela förra året.

Barnmorskan Nezakat, här tillsammans med Sabera som nyss fött barn på kliniken, arbetade på en av de familjekliniker som fick stöd av UNFPA. Kliniken drevs av SAK. Familjeklinikerna bemannas av en barnmorska och har etablerats i byar som tidigare inte haft tillgång till mödravård. UNFPA har tvingats stänga ner hundratals kliniker efter USA:s indragna bistånd.

FOTO: SAMIULLAH TAYEB

UNFPA:s arbete i Afghanistan. Enligt UNFPA förlorade sex miljoner människor, främst kvinnor och flickor, tillgång till vård efter USA:s avbrutna stöd. Hundratals hälsocenter och mobila kliniker på landsbygden tvingades stänga, och antalet barnmorskor som fick stöd av UNFPA halverades.

DET VERKAR INTE vara en överdrift att påstå att Afghanistans mödrahälsovård är i kris, hotad både av en förfärlig brist på finansiering och – särskilt med ett öga på framtiden – den avbrutna utbildning som hade kunnat säkra att nyutbildade sjuksköterskor, kvinnliga läkare och barnmorskor ersätter dem som slutar arbeta.

Att bli mamma i Afghanistan, att gå igenom en graviditet och förlossning, var redan farligare än i de fles-

ta av världens länder, även under republikens tid då det ändå fanns relativt mycket resurser. Nu har det blivit ännu farligare. Som en barnmorska i Jawzjan uttryckte det: "Afghanska kvinnor är bland de mest olycksdrabbade i världen ... De förlorar sina liv till och med när de ger liv till nya människor." ●

JELENA BJELICA

AFGHANISTAN ANALYSTS NETWORK
ÖVERSÄTTNING OCH BEARBETNING:

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Texten är en förkortad version av rapporten "Is maternal mortality on the rise in Afghanistan? No official data, but much cause for concern", publicerad på Afghanistan Analysts Networks hemsida.

Ny Al Jazeera-dokumentär gör tydlig genomgång av krigets alla misstag

Ett Kabul i ruiner. En spökstad, där hundarna äter av de döda på gatorna och människorna lever i skräck. De som stred mot Sovjets ockupation, mujahedin, har nu vänt sig emot varandra och det råder inbördeskrig, laglöshet och kaos.

Det har gjorts ett flertal dokumentärer om kriget i Afghanistan och de misstag som gjordes, men ”The Price of Peace” av Claire Billet, Eric Chaix de Lavarene och Alberto Marquardt tillför tydlighet och nyanser.

Filmen handlar framför allt om de 20 åren då USA och dess allierade stred i Afghanistan och stöttade den nya republiken, och om de misstag som gjordes. Men filmen börjar i inbördeskrigets Kabul, som hamnar mitt i korselden mellan de olika stridande grupperingarna. I stället för att bygga upp Afghanistan förstörde mujahedin-grupperna landet ännu mer. På många håll rådde rent banditvälde som satte skräck i befolkningen.

I DETTA våldsamma kaos steg talibanerna fram och tog makten. De införde en totalitär islamistisk regim, med brutal repression mot kvinnor och flickor, men i filmen förklaras också varför talibanerna togs emot med viss lättnad.

Så kom terrordåden i USA 11 september 2001, och USA:s jakt på al-Qaida, vars ledare Usama bin Laden befann sig i Afghanistan.

I filmen intervjuas en bredd av olika personer, från USA, FN, Afghanistan och Frankrike. Välutbildade personer och människor ute på landsbygden. Talibanerna som var med från början och förklarar varför de tog till vapen, den unge talibanen som växt upp med kriget, afghaner på

FOTO: DVIDSHUB, CC BY 2.0

Amerikanska soldater vid en checkpoint i Paktika, 2012. Ett av de första misstagen som tas upp i dokumentären är att USA missbedömde talibanerna. Resultatet blev ett 20 år långt krig.

landsbygden som hamnade mitt i kriget, tjänstemän från republikens tid.

KRONOLOGISKT listas misstagen som begicks, från de förödande första. Bland dem att inte räkna med talibanerna som en kraft, och förhandla med dem i stället för att tro att de var besegrade. Resultatet blev ett enormt lidande för ett helt folk. Afghanerna har betalat det högsta priset, men även i USA och de andra länderna som deltog har soldater och anhöriga betalat ett högt pris för ett krig som slutade med att de som störtats kom tillbaka och tog makten igen – den här gången över hela landet.

En av de intervjuade konstaterar: Det

gjordes många misstag. Frågan är om vi lärt oss något av dem.

Att förstå är i alla fall en bit på vägen. Efter att ha smält filmen kan jag möjligen invända att den kanske porträtterar talibanerna lite väl välvilligt. Å andra sidan, hur hade utvecklingen kunnat se ut om de som startade och bedrev kriget i Afghanistan, och som pumpade in miljarder dollar som gödde den förödande korruptionen, hade förstätt talibanerna och det land de verkade i lite bättre – eller åtminstone försökt förstå?

FILMEN KAN SES på Al Jazeera, under rubriken ”Why Western intervention failed in Afghanistan”. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

En gåva för **framtiden** Har du funderat på att skriva in SAK i ditt testamente?

Att skriva in en organisation i sitt testamente blir allt vanligare. Att testamentera till SAK är ett fint sätt att låta din sista vilja leva vidare i värdefull verksamhet. SAK samarbetar med den juridiska digitaltjänsten

Jurio. Genom dem kan du enkelt och kostnadsfritt upprätta ett skräddarsytt testamente. När du stödjer SAKs arbete genom att testamentera pengar, aktier, fondmedel, fastigheter eller annat kan du göra en verklig skillnad!

Mer info: Kontakta insamlingsansvarig Elin Asplund på elin.asplund@sak.se eller via telefon 08-54581859.

Läs mer: sak.se/stod-oss/testamente

KAJSA HAR ORDET

Hoppet föds i enkla skolbyggnader

Det är lätt att tappa hoppet när man hör om Afghanistan. Fattigdom, klimatkatastrof, flickor får inte gå i skolan, kvinnor tystas. Så ser rubrikerna ut. Och ändå, varje dag, sker något helt annat. I tusentals byar runt om i landet pågår ett tyst arbete som förändrar liv – och framtid.

I en liten by sitter flickor i lågstadiet och lydar sina första meningar. Läraren vet hur man väcker nyfikenhet – hur man lär ut inte bara bokstäver utan självförtroende. Många av barnen är de första i sina familjer som går i skolan.

I EN ANNAN BY får en blivande mamma råd och stöd av en barnmorska som hon kommer att träffa flera gånger under sin graviditet. När en utbildad barnmorska kommer till byn förändras allt. Fler barn överlever. Fler kvinnor vågar söka vård. Respekten växer. Det handlar om trygghet, men också om värdighet.

Och mitt i klimatkrisen, där torka och översvämningar utmanar det småskaliga jordbruket, hittar människor lösningar tillsammans. Vattenkanaler restaureras, träd planteras, nya metoder för odling testas. Klimatanpassning låter tekniskt, men i praktiken handlar det om att familjer kan fortsätta leva på sin mark, att barn får mat på bordet. Det handlar om att människor inte ska drivas på flykt på grund av klimatet.

Inget av detta vore möjligt utan civilsamhället – de lokala organisationer, byråd, kvinnogrupper och religiösa ledare som bär upp samhällslivet i Afghanistan. De är de verkliga förändringskrafterna. Genom att lyssna på dem, arbeta med dem och stötta deras initiativ skapas varaktig förändring, trots alla begränsningar. Jag ser fram emot SAKs nya program med det afghanska civilsamhället som möjliggörs av ett nytt avtal med Sida.

”Många av barnen är de första i sina familjer som går i skolan.”

DET FINNS ALLTSÅ ett hopp, som föds i enkla skolbyggnader, små kliniker och i möten mellan människor som vägrar ge upp. Men det hoppet behöver stöd. SAK vet att förändring tar tid – och att den kräver tålmod, kunskap och solidaritet. Vi vet också att varje medlem, varje bidrag, varje röst som står upp för utbildning, hälsa och rättvisa i Afghanistan gör skillnad. När omvärldens blickar alltmer vänds bort från Afghanistan är vårt engagemang avgörande. När vi i Sverige väljer att engagera oss, väljer vi att tro på människors förmåga att bygga något bättre, även i de svåraste tider. ●

Kajsa Johansson
Generalsekreterare, SAK

FOTO: NICLAS ERICSSON

Kakelplattor på Blå moskén.

FOTO: KAJSA JOHANSSON

TRE TURISTTIPS I AFGHANISTAN

1 Blå moskén i Mazar-e Sharif. Förundras över de över 21 000 handgjorda kakelplattorna på den fantastiska byggnaden.

2 Besök en av restaurangerna som finns på taken på de låga byggnaderna längs med floden i Jalalabad för en middag vid solnedgången. Ät en lokalt fångad fisk och granatäpple till efterrätt.

3 Panshirdalen. Ordna picknick vid en flodbädd i skuggan av träden. Med en tillräckligt galen guide kör ni bil genom floden till en av öarna som ligger i den.

Rum för patienter på en av klinikerna i Nuristan, när de var inhysta i vanliga privathus.

Barnmorskan Hadia på den gamla kliniken i Mandool.

FOTO: SOAF

Tryggare förlossningar i nya byggnader

Mottagningarnas gamla lokaler var i så dåligt skick att familjer var tveksamma till att låta kvinnor föda barn där. Bygget av nya kliniker stannade av när SAK tvingades stänga ner, men sedan i höstas står flera kliniker färdiga i Nuristan.

– Nu kan de nyblivna mödrarna stanna kvar lite längre efter förlossningen. Det är väldigt viktigt, eftersom vi då kan övervaka mödrarna och de nyfödda barnen. Det kommer att förbättra deras hälsa och minska riskerna, säger barnmorskan Hadia, som arbetar i Mandool.

När SAK tog över sjukvården i Nuristan 2021 var den mycket eftersatt. Många kliniker var i undermåligt skick. SAK påbörjade därför byggen av nya sjukvårdsinrättningar. När SAK tvingades stänga ner all verksamhet avbröts flera byggen. De

Shiragha.

kunde återupptas igen när SAK lämnade över bygget till den danska organisationen Dacaar, med finansiering från SAK.

Sjukvårdskliniken i Mandool har bedrivits i ett vanligt hus, där det saknats utrustning och nödvändiga lokaler för till exempel förlossning.

Hadia tar bland annat upp bristen på avskildhet:

– Under förlossningsarbetet kan röster och ljud höras ut, och det får kvinnor att känna sig utsatta och obehagliga, säger Hadia.

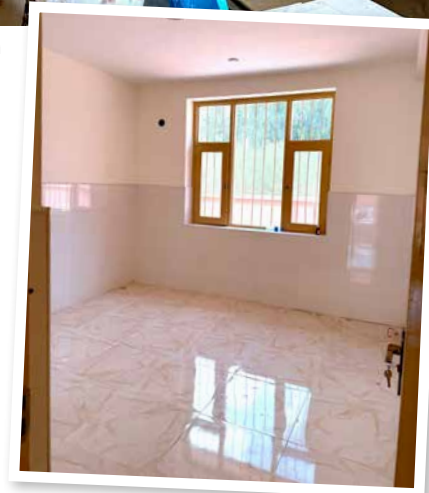
DEN NYA BYGGNADEN har alla nödvändiga lokaler, inklusive privata rum för förlossning, separata rum för patienter med psykiska problem, laboratorium och apotek.

– När vi nu kan flytta till en ny byggnad kommer vi att ha ett riktigt förlossningsrum, en säker plats för att ta hand om barn och mödrar, säger Hadia.

Hon tror att fler kvinnor kommer att söka sig till vården när de kan känna sig säkra, trygga och respekterade.

Samma problem som i Manool har klinikerna i Kataar Gambir och Kolaam lidit av. De har varit inhysta i vanliga privathus.

Läkaren Shiragha är chef för kliniken i byn Kolaam. Han berättar att särskilt kvinnorna lidit av bristen på riktiga förlossningsrum. På grund av problemen var en

Rum i den nya byggnaden i Mandool.

del familjer tveksamma till att ta kvinnorna till kliniken.

Men nu är de problemen åtgärdade, tack vare den nya byggnaden.

KATAR GAMBIR ligger i en mycket avlägset belägen by i ett bergigt område. Bybon Najibullah tror att alla bybor nu kommer att vilja att kvinnorna föder barn på kliniken, och får vård både före och efter att barnet fötts.

Ramd Ali.

I många år hade de boende i Gambir ingen riktig klinik alls.

– Vi hade inget annat val än att bära den sjuka personen till Asadbad i

provinns Kunar, minns Ramd Ali, 50 år.

– Ibland använde vi åsnor, ibland bar vi dem på våra ryggar. Alla överlevde inte färden. Ramd Ali är lättad över att det nu finns en ordentlig klinik i samhället. Han är övertygad om att den kommer att rädda liv. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

KÄLLA: RAPPORT FRÅN SOAF, SOLIDARITY ORGANIZATION AFGHANISTAN, SAMT DACAAR

Den nya byggnaden för sjukvårdsmottagningen i Kolaam.

FOTO: SOAF

Stöd från Sida ska stärka civilsamhället

Miljöorganisationen Environmental Protection, Training and Development Organization finns med i projektplanen. FOTO: EPTDO

SAK ingår ett nytt avtal med Sida för att stärka civilsamhällesorganisationer i Afghanistan. Stödet sträcker sig över tre år och uppgår till 15 670 000 kronor.

– Afghanistan präglas av politisk repression med väldigt begränsat utrymme för människor att organisera sig och påverka beslutsfattare på olika nivåer. Vi ser att civilsamhället spelar en avgörande roll för att människors röster ska bli hörda och deras rättigheter tillgodosedda, säger Katarina Härröd, programansvarig på SAK.

I projektet ingår bland annat organisationer som arbetar för personer med funktionsnedsättning, traditionella civilsamhällesaktörer i byar på landsbygden och yrkesförbund, inklusive det afghanska barnmorskeförbundet. Det som förenar

de olika organisationerna är att de på olika sätt är viktiga för SAKs målgrupper.

– Vi fokuserar på att stärka aktörer inom civilsamhället så att de kan bli ännu bättre i sitt arbete för utsatta gruppers rättigheter och inflytande, säger Katarina Härröd.

SAK HAR INTE fått något stöd från Sida sedan slutet av 2024. Därför är det nya avtalet ett viktigt steg framåt för organisationen.

– Det är ett kvitto på att vi fortfarande ses som relevanta, även när vi inte själva implementerar verksamhet i Afghanistan. Det visar att Sida tror på vårt nya sätt att arbeta med partners. Vi kan nu tänka lite mer långsiktigt eftersom avtalet är på tre år, och vi kan stärka vår profil som partner till det lokala civilsamhället, säger Katarina Härröd. ● **CAJSA WIKSTRÖM**

Internationell träff analyserade vägen framåt

Kan madrassas vara en möjlighet när skolor stängs för äldre flickor och hur ser möjligheterna ut för att stödja kvinnors ekonomiska självständighet? Det var några av frågorna som togs upp på SAKs internationella konferens i november.

Kvinnorna i Afghanistan visar sin motståndskraft varje dag – vi kanske inte hör dem, men det är deras röster vi borde lyssna på, sade en av deltagarna som menade att kraften redan finns där, men att det behövs stöd, förtroende och partnerskap. Omvärldens ekonomiska sanktioner försvårar till exempel för kvinnligt företagande, menade deltagaren. Målet med

konferensen var bland annat att utforska strategier för hur afghanskleda initiativ kan stödjas.

Flera aspekter av de religiösa skolorna madrassas togs upp, bland annat att det finns olika läroplaner. I en del madrassas ingår vetenskapliga ämnen, men i vissa lär sig eleverna bara att räkna och läsa, utöver religiösa studier. En deltagare slog fast att madrassas aldrig kan ersätta reguljära skolor, men att de är en chans för socialt umgänge för äldre flickor. Flera menade att bilden av madrassas behöver nyanseras. ● **EVA KELLSTRÖM FROSTE**

Huvudläraren Mohibullah vid den nya skolan. FOTO: SOAF

Fler elever i nybyggd skola

När skolan Fatehabad i Nangarhar uppgraderades från bybaserad skola till grundskola 2023 påbörjade SAK ett bygge av en ny skolbyggnad. Efter nedstängningen lämnades projektet över till Dacaa, som kunnat bygga klart skolan med finansiering från SAK.

I skolan går nu 315 barn, varav 130 flickor. Läraren Jawid berättar att tack vare den nya skolbyggnaden ökade antalet barn som börjar skolan i år från 30 till 80, varav 30 flickor. Den nya byggnaden har åtta klassrum och är tillgänglighetsanpassad för barn med funktionsnedsättning.

Lärdomar från jämställdhetsarbete

I år är det 25 år sedan som FN:s säkerhetsråd antog resolution 1325, agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Under två decennier gjordes stora internationella satsningar på detta i Afghanistan. Efter maktskiftet förändrades förutsättningarna abrupt.

SAKs senaste policy brief går igenom vilka lärdomar som kan dras av hur 1325 implementerades i Afghanistan, och vilka spår som två decenniers arbete för jämställdhet och fred lämnade efter sig.

En av rekommendationerna är att initiativ för kvinnor, fred och säkerhet bör integreras i sociala, kulturella och religiösa sammanhang för att undvika att de uppfattas som påtvingade utifrån.

Hela analysen finns på sak.se

Najila och Parwin tillsammans med läraren Salima.

Tekniken ökade elevernas

Teknologin hjälper eleverna att lära sig engelskt uttal, förstå hur kroppen är uppbyggd och studera geografi. Elever och lärare på Sabzdara flickskola berättar att projektet EdTech ökat kvaliteten på undervisningen – och lusten att studera.

INTERVJUER OCH FOTO: **ABDUL RAQEEB SAIL**
TEXT: **EVA KELLSTRÖM FROSTE**

– Det har verkligen lett till en förändring. Jag lär mig mycket mer på tekniklektionerna än jag gjorde förut. Jag kan göra praktiska uppgifter på datorn och läsplattan, och vi ser också utbildningsfilmer vilket hjälper oss att lära oss bättre, säger Parwin, som går i sjätte klass.

Byn Sabzdara ligger i provinsen Bamiyan, en av de provinser där projektet EdTech genomförs. Eleverna arbetar med läsplattor med utbildningsapplikationer, och lär sig jobba med datorer och program.

Parwin tyckte att det var obekant och svårt i början, men när hon väl lärde sig det var det fantastiskt.

Hon och klasskamraten Najila berättar att de lär sig hur kroppen fungerar, studerar kartor och lär sig engelskt uttal genom utbildningsapplikationen på läsplattan.

– Vi gör praktiska övningar på datorn. Då kommer man ihåg det man lärt sig bättre och det är enklare att lära sig. Vi kan till exempel identifiera kroppens olika delar, säger Najila.

BARAT ÄR PAPPA till ett av barnen i skolan. Han har noterat stora förändringar när det gäller dotterns motivation.

Barat.

– Förut kollade hon bara på vanliga program på tv. Nu följer hon utbildningsprogram på tv och på telefonen. Hon brukade spela spel på mobiltelefonen, men nu använder hon den

till att lära sig saker, berättar Barat.

Tack vare mobiltelefonerna kan barnen ha tillgång till utbildningsprogram-

” Vi fortsätter hoppas att våra barn ska kunna fortsätta sin utbildning, gå på universitet och förverkliga sina drömmar.

Barat, pappa till en av eleverna

men även hemma – i alla fall ibland, lägger Barat till, eftersom internet inte är helt pålitligt.

– Vi har sett tydliga förbättringar. Förut brydde vår dotter sig inte så mycket om sina studier, men nu känns det som att hennes fokus har fördubblats.

HAN SKULLE ÖNSKA att tillgången till internet kunde förbättras, och ett annat starkt önskemål är att projektet skulle kunna fortsätta och utökas. Det skulle kunna ge dem som slutat före årskurs sex en andra chans att fortsätta sina studier, föreslår han.

– Vi har stora förhoppningar för våra

Flickorna i byn Sabzdara i Bamiyan väntar på att dagens skola ska börja.

Läraren Salima Nazari håller lektion med hjälp av dator.

INTERAKTIV SKOLA

EDTECH ÄR ETT projekt som handlar om att förbättra undervisningen och göra den mer interaktiv med teknikens hjälp. Eleverna använder läsplattor med en applikation med utbildningsmaterial på engelska, dari och pashto. De har också tillgång till datorer och datorprogram i så kallade Ed-Tech-laboratorier.

Projektet finansieras till största delen av Postkodlotteriet. Projektet har lämnats över till War Child Canada, som genomför det i samarbete med den afghanska organisationen Afghan Development Association.

EdTech genomförs i provinserna Kunduz, Baghlan, Nangarhar, Laghman och Bamiyan.

Läsplatta är ett av hjälpmedlen som eleverna har tillgång till.

26 skolor,
200 lärare och
7 800 elever
nås av EdTech.

studieglädje

I projektet ingår också arbete med datorer.

döttrar. Just nu fortsätter skolan bara till årskurs sex. Flera årskullar har missat sin utbildning. Men vi fortsätter hoppas att våra barn ska kunna fortsätta sin utbildning, gå på universitetet och förverkliga

Salima Nazari.

sina drömmar, säger Barat. Salima Nazari är en av lärarna på tekniklektionerna. Hon berättar att närvaron har ökat sedan tekniklektionerna startade.

– Elever som ofta var

frånvarande har nu börjat komma till skolan igen. Tekniklektionerna har också orsakat ett skifte i samhället. Föräldrar är mer medvetna och stöttande. Till skillnad från förr, när de kunde motarbeta sina barns utbildning, skickar de nu sina barn till skolan och firar deras framgångar, säger Salima Nazari.

DE PRAKTISKA ÖVNINGARNA och det visuella innehållet som tekniken erbjuder har gjort eleverna mer engagerade och motiverade. Det hjälper dem att komma ihåg och förstå det de lär sig, enligt Salima Nazari.

Hon upplever att flickorna blir mer säkra på att använda digitala verktyg och därmed är bättre rustade för dagens moderna värld.

– Även flickor som tidigare slutade gå i skolan uppmuntras nu av sina klasskamrater att börja utbilda sig igen. De säger till sina systrar och vänner att köpa en läsplatta så att de kan fortsätta sin utbildning hemifrån. Det är ett bevis på hur teknik kan öppna en dörr till lärande, även utanför klassrummet, säger Salima Nazari. ●

Afghanistans folk får inte glömmas bort

Sedan nästan ett år är vi den förnyade Afghanistankommittén. Tillsammans beslutade vi på årsmötet att inte glömma Afghanistans folk. Samtidigt som vi tvingats stänga ned vår egen verksamhet i Afghanistan formulerade vi ny strategi för 2025–2027 som skulle förverkliga målet att stödja Afghanistans folk genom påverkansarbete, verksamhet i landet i samarbete med afghanska organisationer och fortsatt arbete med att skapa engagemang för Afghanistans kvinnor och hela folket. Inte minst genom det arbete lokalföreningarna gör.

VI HAR GENOMGÅTT en stor förändring i Sverige också. Med en drastiskt minskad ekonomisk bas har vårt kansli reducerats till hälften, styrelsen har minskats från nio till sex ledamöter och kansliet arbetar fortsatt med att minska kostnaderna. Hur har det gått? Vi har haft ett mycket aktivt år med fokus på att skapa ett starkt nätverk och öka kunskapen om hur situationen i Afghanistan utvecklats.

Genom vår insamlingstävling till stöd för mödravård i Afghanistan är vi på god väg att uppnå täv-

lingens mål att finansiera en av de nya barnmorskekliniker som SAK stöttar. Dessa enkla kliniker räddar kvinnors och barns liv. Tack till alla som bidragit!

” Dessa enkla kliniker räddar kvinnors och barns liv.

ÅRETS SISTA *Afghanistan-nytt* berättar om turism i Afghanistan. Det är ett underbart vackert land med en majestätisk natur. Åka skidor? Det går bra.

Jag minns mina besök i Bamiyan under vintern med gnistrande vit snö och en varm sol. Och på sommaren till den djupblå sjön i Band-e Amir.

Jag ser fram emot vårt arbete under de kommande åren. Afghanistan får inte glömmas bort. Landets kvinnor och hela befolkning måste veta att vi fortsatt stödjer dem på de sätt som vi kan, med de medel vi kan mobilisera. ●

Margareta Wahlström

MARGARETA WAHLSTRÖM
ORDFÖRANDE, SAK

FOTO: NICLAS ERICSSON

Kallelse: Välkommen till SAKs årsmöteshelg 30–31 maj 2026

DATUM: 30–31 maj 2026.

TID: Årsmöteshelgen börjar lördag 30 maj och slutar efter lunch söndag 31 maj. SAK erbjuder endast boende i dubbelrum i närheten av möteslokalen.

PLATS: Stockholm, ABF-huset.

SISTA ANMÄLNINGS DAG: Fredag 3 april.

HUR: 2026 kommer årsmötet enbart att hållas fysiskt i Stockholm. Anmälan till årsmötet öppnar i januari 2025.

Anmäl dig senast 3 april

- Varje medlem har närvaro-, yttrande- och förslagsrätt på årsmötet.
- Enligt SAKs stadgar krävs att man varit medlem i minst ett år vid tidpunkten för årsmötet och erlagt medlemsavgift föregående och pågående verksamhetsår för att man ska ha rösträtt. Det vill säga att du ska ha betalt medlemsavgift före 29 maj 2025 samt anmält dig till års-

mötet 2026 senast 3 april 2026 och betalat medlemsavgiften för 2026 senast 29 maj 2026.

- Medlem, liksom lokalförening, har rätt att lämna motioner till årsmötet. Motioner ska ha inkommit till info@sak.se senast 28 mars 2026.
- Årsmöteshandlingar kommer att finnas på www.sak.se/arsmote från och med 1 maj 2026.

Dags att nominera till SAKs styrelse

VALBEREDNINGEN uppmanar alla lokalföreningar och medlemmar att **senast 1 februari 2026** komma in med nomineringar (förslag) till följande poster: ordinarie ledamöter och suppleanter till SAKs styrelse, föreningsrevisorer och revisorssuppleanter samt medlemmar till valberedningskommittén. Vi ser gärna att de nominerade har tidigare erfarenhet av styrelsearbete och/eller annat arbete inom föreningar.

Din nominering ska innehålla för- och efternamn och personernas kontaktuppgifter. Nomineringen ska också innehålla en motivering. Den nominerade ska också vara informerad om att du nominerar personen.

Skicka nomineringen till valberedningens ordförande Anna-Karin Johansson senast den 1 februari 2026 på akjohansson10@gmail.com. Ring 070-590 84 83 om du önskar ytterligare information.

Ali Rizai under Dambora Festival.

SAKs lokalförening i Uppsala deltog.

Salsal vill visa upp kulturarv

Över 900 personer kom och lyssnade på afghansk musik under Kulturnatten i Uppsala. Föreningen Salsal arrangerade musikfestivalen i samverkan med bland annat SAKs lokalförening i UPPSALA.

Ali Rizai är engagerad både i Salsal och i SAK i Uppsala. Under kulturnatten ville Salsal visa upp instrumentet dambura, som afghanerna tagit med sig till Sverige.

– Vi vill att svenskarna ska lyssna på damburan som ett instrument etablerat av de nya svenskarna, inte som ett asiatiskt instrument från ett land långt borta, säger Ali Rizai.

Föreningen Salsal bildades 2012. Namnet kommer från en av de gigantiska Buddhastatyerna i Bamiyan, vilka talibanerna sprängde sönder förra gången de hade makten.

– Filosofin är att talibanerna inte kan förstöra vårt kulturarv även om de kan spränga statyer, säger Ali Rizai.

När talibanerna förbjöd musik i hemlandet blir en damburafestival ett sätt att bevara kulturarvet.

SALSAL ÄR RIKSTÄCKANDE. Grunden är kultur, idrott och integration. Varje år ordnas en internationell poesifestival som samlar poeter från Europa som framför

dikter på både persiska och svenska. Varje år arrangeras också Dambora Festival i Uppsala, i år under Kulturnatten eftersom den lockar människor från hela Sverige.

SAKs lokalförening deltog i samma lokaler som festivalen, sålde saffran och böcker, delade ut material och pratade med besökarna.

ALI RIZAI SER många möjligheter för Salsal att samarbeta med SAK.

– Jag tror att vi kan göra mycket i Uppsala. Vi kan ordna diskussioner, panelsamtal och event för att skapa en bättre förståelse för Afghanistan och afghansk kultur i det svenska samhället. Jag tror på dialog. Kulturkrock beror ofta på missförstånd om hur kulturer är.

Ali Rizai är från Ghazni och samlar in pengar till skolor där. Han känner till att SAK hade skolor i området.

– SAK har gjort stora insatser och gör ett fantastiskt arbete, och i den nuvarande situationen ska vi stötta SAK. SAK behövs, och kan fortsätta arbetet i Afghanistan, det finns alltid en möjlighet att jobba genom andra kanaler. Det är viktigt att vi stöttar de afghanska kvinnorna på olika sätt, eftersom de stoppas från utbildning och vissa arbeten, säger Ali Rizai. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Fika lockade till samtal om mödravård

SAKs lokalförening i **DALARNA** fortsätter bjuda in till fika för Afghanistan. Höstens träff lockade omkring 30 personer till Missionskyrkan i Rättvik, vilka bjöds på afghanska läckerheter och samtal om Afghanistan. Anders Rosén, vice ordförande i SAK och engagerad i Dalarna, föreläste om SAKs arbete innan det var dags för fika och fortsatta diskussioner och frågor.

Anders Rosén tog särskilt upp kvinnors situation och arbetet med att öppna kvinnokliniker på landsbygden i samarbete med det afghanska barnmorskeförbundet, AMA. Han uppmuntrade de besökande att skänka pengar till de nya klinikerna.

Anders Rosén inledde med att berätta om situationen i Afghanistan.

Afghanska bakverk.

Louise Körnung och Kajsa Johansson i samtal på Skara bibliotek.

FOTO: THOMAS MAGNUSSON

Fantasi och verklighet i samtal

Afghanistan i romanform och i verkligheten diskuterades en kväll på Skara bibliotek, arrangerad av bland annat SAKs lokalförening i **SKÖVDE/SKARBORG**.

SAKs generalsekreterare Kajsa Johansson och Louise Körnung, författa-

re till romanen "Guld" som utspelar sig i Afghanistan, talade om bland annat kvinnornas situation, och om boken. I "Guld" följs en familj i flera generationer, fram till 2021 och tiden kring talibanernas maktövertagande. Omkring 40 åhörare kom till biblioteket.

”Det är tillfredsställande att se att man kan göra skillnad”

I början av 1990-talet arbetade **Ulla Perhed** som sjuksköterska i Afghanistan. När hon flyttade till Skövde var det självklart att engagera sig i lokalföreningen.

Berätta om ditt arbete i Afghanistan!

– Jag arbetade som ögonsjuksköterska på en internationell organisation i Kabul. Vi åkte också ut på landsbygden. Vi opererade relativt unga människor som hade gråstarr och riskerade att bli blinda.

Hur var det?

– Det var fantastiskt. Det var där mitt intresse för Afghanistan började. Jag jobbade nästan helt och hållet med afghansk personal. Det fanns en stor gästfrihet. Det är tillfredsställande att se att man kan göra skillnad. Behoven är oerhört stora, det är så mycket man skulle vilja göra. Men man jobbar med afghanerna, de gör det stora jobbet.

Varför ville du åka till Afghanistan och arbeta?

– Jag är uppvuxen med att man ska hjälpa andra, och har alltid velat åka utomlands och göra det. Jag är ögonsjuksköterska, och i Afghanistan fanns en möjlighet att arbeta som det. Jag tänkte inte så mycket på att det var inbördeskrig där. Jag kände mig väldigt trygg när jag åkte. Som västerlänning var man inte lika utsatt.

När blev du engagerad i SAK?

– 1992, när jag flyttade till Skövde. Jag kände till SAK innan jag åkte, men engagerade mig när jag kom tillbaka till Sverige. Jag är föreningsmänniska, och eftersom jag bott i Afghanistan och lärt känna människorna där kändes det angeläget att fortsätta att hjälpa till. Jag hade också sett hur kvinnor inte hade samma plats som

Ulla Perhed arbetade som ögonsjuksköterska i Afghanistan under början av 1990-talet. Det blev starten på ett livslångt engagemang.

FOTO: PRIVAT

männen, och hur viktigt det är att flickor får utbildning. På landsbygden fanns det mycket analfabeter.

Finns det någon fråga du känner särskilt starkt för?

– Situationen för kvinnor och flickor ligger närmast hjärtat. Mycket handlar om tillgång till utbildning. Utbildning gör flickor och kvinnor starka.

Varför har du fortsatt engagera dig?

– Jag vet inte varför jag skulle sluta! Jag har en förkärlek för Afghanistan. Jag har uppskattat SAKs arbete, det har alltid varit för och med det afghanska folket.

Vad vill du uppnå?

– Jag vill bidra till att intresset för Afghanistan behålls, och göra landet känt. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

ULLAS TRE TIPS FÖR EN STARKARE MEDLEMSRÖRELSE

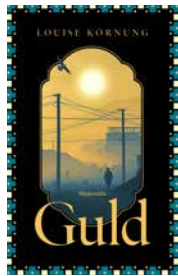
1 UT PÅ SKOLOR Vi skulle behöva nå ut till yngre människor, till exempel på högskola och gymnasier. Men då gäller det att ha något som kan locka till intresse.

2 LOKALA KONTAKTER Till exempel kontakt med unga afghaner. Förut hade vi i lokalföreningen vänskolor. Nu finns möjligheter att ha kontakt digitalt mellan unga människor i Sverige och i Afghanistan. Det kan skapa engagemang att lite grand få se hur det är i landet.

3 NÅ AFGHANER I SVERIGE Hitta ett sätt att väcka intresse hos fler afghaner i Sverige att engagera sig i SAK. Det skulle också kunna leda till kontakter med afghaner i Afghanistan.

PÅ GÅNG

11/1 SAKs lokalförening i Lund anordnar under våren en studiecirkel. Under fem digitala träffar på söndagseftermiddagar i januari till maj diskuteras boken "Guld" av Louise Körnung. Bokens underliggande tema är det baktriska guldet, en tusenårig gulds katt från nordligaste Afghanistan. Det påverkar starkt den Kabul-

familj som under fyra generationer involveras i de omvälvande historiska skeenden som drabbat Afghanistan från 1950-talet till augusti 2021. Korrekt historieskrivning

blandas med starka personporträtt.
ANMÄLAN: charlotta.hedstrom@gmail.com
TID: 16.00.

ÅRSMÖTE

7/3 SAKs lokalförening i Skåne håller årsmöte.

TID: 14.00.

PLATS: Västerkyrkan i Lund, Byggmästaregatan 21.

ÅRSMÖTE

8/3 SAKs lokalförening Skövde-Skaraborg anordnar årsmöte. Tid och plats meddelas senare.

Föreläsning lockade engagerad publik

"Afghanistan bortom rubrikerna" var titeln när Kajsa Johansson föreläste på Hjo Kulturkvarteret Pedagogien tisdagen den 21 oktober.

Kvällen inleddes med mingel och servering av enkel fika.

Kajsa tog sedan till orda och beskrev sina upplevelser från besöket i landet sommaren 2025. Den utveckling som skett historiskt och mer specifikt under de senaste fyra åren efter talibanernas maktövertagande. Hur både afghanerna i landet och SAKs verksamhet påverkats. Vilka möjligheter SAK ser framöver för att stötta det afghanska folket.

En utbredd fattigdom och arbetslöshet förvärras i dagens läge av att de båda grannländerna Iran och Pakistan under

senare tid utvisat miljontals afghaner som under årtionden flytt landet på grund av invasion, krig, förföljelse, arbetslöshet och andra skäl.

Föreläsningen samlade en engagerad och diskussionsglad åhörarskara om närmare 30 personer, som kom med många och relevanta frågor till Kajsa och som hon initierat besvarade.

Detta var ett arrangemang som ingick i Hjo Kulturveckor och som Kulturkvarteret, Svenska Afghanistankommitténs lokalförening i **SKÖVDE-SKARABORG** och ABF anordnade. Dessutom har fotoutställningen Styrka i motvind – Kvinnors liv i Afghanistan visats på Kulturtorget under oktober månad. ●

THOMAS MAGNUSSON,
SAK I SKÖVDE-SKARABORG

SAKs lokalföreningar

- 1 DALARNA** Maria Holzmann
dalarna_1@sakforening.se
- 2 GÖTEBORG** Abdul Toryalay
goteborg@sakforening.se
- 3 SKÅNE** Inger Blennow
skane@sakforening.se
- 4 SKÖVDE/SKARABORG** Thomas Magnusson
skovdeskaraborg@sakforening.se
- 5 STOCKHOLM** Per Olov Henricson
stockholm@sakforening.se
- 6 SUNDSVALL** Åke Johansson
sundsvall@sakforening.se
- 7 SÖDERTÄLJE** Hasse Hansson
sodertalje@sakforening.se
- 8 UPPSALA** Fatima Ghorbani
uppsala@sakforening.se
- 9 VÄNERSBORG** Lennart Olsson
vanersborg@sakforening.se

FOTO: HANNEKE KOUWENBERG

Est 30-tal personer kom på vernissage i Landskrona.

Vernissage med samtal och fika

Lokalföreningen i **SKÅNE** har visat fotoutställningen "Styrka i motvind" på Landskrona stadsbibliotek, i samarbete med biblioteket och Afghanska Kulturföreningen i Landskrona. Under vernissagedagen var det samtal med Afghanistankännaren Anders Fänge. Kulturföreningen bjöd på fika. Omkring 30 personer kom, och det blev många bra samtal.

Fotoutställningen "Styrka i motvind" har visats på Landskrona stadsbibliotek.

FOTO: HANNEKE KOUWENBERG

BLI MÅNADSGIVARE!

Erfanullah, 7 år, kan spela cricket tack vare fotproteser och rehabilitering. Bilden från januari 2024 är ett exempel från en del av den verksamhet som norska Afghanistankommittén tog över från SAK under hösten 2024.

FOTO: ISLAMUDDIN FARZAD

Som månadsgivare är du med och hjälper oss framåt i arbetet för de allra mest utsatta i Afghanistan: kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning. Du bidrar till ett långsiktigt stöd och dina månadsgåvor kommer att användas där de bäst behövs.

Dessutom får du som månadsgivare tidningen Afghanistan-nytt i brevlådan fyra gånger per år.

Bli månadsgivare redan idag på sak.se

Tack för ditt engagemang!